ДО ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО

УДК 37.091.4:37.091.12:005.963

Лариса КЛИМКО,
методист лабораторії
дошкільної та початкової освіти
Рівненського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти,
координатор школи-лабораторії
педагогічної майстерності,
м. Рівне, Україна,

ШКОЛА-ЛАБОРАТОРІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ «ІДЕЇ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО ДЛЯ УЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ»

Анотація. *У статті висвітлено діяльність школи-лабораторії педагогічної майстерності «Ідеї В. О. Сухомлинського для учителя Нової української школи», що спрямована на творче переосмислення й упровадження педагогічної спадщини видатного педагога в освітній процес сучасного закладу освіти. Розкрито мету, принципи, завдання, основні напрями й форми роботи, дослідницькі вектори та очікувані результати. Особливу увагу приділено дитиноцентризму, педагогіці серця, інноваційним освітнім практикам, професійному розвитку вчителя, а також створенню безпечного, гуманного й дитино орієнтованого освітнього середовища.*

Ключові слова: *Василь Сухомлинський, Нова українська школа, школа-лабораторія, педагогічна майстерність, дитиноцентризм, інноваційна діяльність, педагогіка партнерства, освітнє середовище, професійний розвиток учителя.*

Abstract. *The material explores the activities of the school-laboratory of Pedagogical Excellence, «Vasyl Sukhomlynskyi's Ideas for the Teacher of the New Ukrainian School», aimed at creatively reinterpreting and implementing the pedagogical legacy of the outstanding educator in contemporary educational practice.*

© Климко Л., 2026

It outlines the school-laboratory's purpose, principles, objectives, main areas and forms of work, research priorities, and expected outcomes. Particular attention is paid to child-centeredness, the pedagogy of the heart, innovative educational practices, teachers' professional development, and the creation of a safe, humane, and child-oriented educational environment.

Key words: *Vasyl Sukhomlynskyi, New Ukrainian School, school-laboratory, pedagogical mastery, child-centrism, innovative activity, pedagogy of partnership, educational environment, teacher professional development.*

Постановка проблеми. Нова українська школа потребує педагога, який не лише володіє сучасними освітніми технологіями, а й уміє бачити в дитині особистість, підтримувати її індивідуальність, створювати ситуацію успіху, формувати безпечне та емоційно сприятливе освітнє середовище. У цьому контексті педагогічна спадщина Василя Сухомлинського набуває нового звучання. Його ідеї дитиноцентризму, педагогіки серця, радості пізнання, навчання серед природи, розвитку творчих здібностей та індивідуального підходу можуть бути творчо переосмислені відповідно до сучасних викликів Нової української школи, що покликана стати простором, де педагогічна спадщина видатного педагога не лише буде вивчатися, а й досліджуватися, апробуватися, трансформуватися в сучасні педагогічні практики й поширюватися серед освітян.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Теоретичному осмисленню та практичній адаптації педагогічної спадщини В. Сухомлинського присвячено праці відомих українських науковців, зокрема О. Сухомлинської, О. Савченко, І. Беха, В. Кременя, М. Антонця та ін. У їхніх дослідженнях обґрунтовано, що ідеї дитиноцентризму, гуманного виховання та «педагогіки серця» є фундаментальною основою сучасного освітнього простору Нової української школи. Водночас актуальним залишається питання трансформування цього класичного досвіду в інноваційні практики на основі діяльності регіональних експериментальних майданчиків та шкіл-лабораторій.

Мета статті – обґрунтувати актуальність творчого переосмислення педагогічної спадщини Василя Сухомлинського в контексті викликів Нової української школи; схарактеризувати систему роботи школи-лабораторії, спрямованої на переведення закладу освіти в інноваційний режим розвитку й підвищення фахової майстерності вчителів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до наказу Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти *(далі – РОІППО)* від 21.04.2026 № 3 із метою науково-методичного

забезпечення здійснення інноваційної освітньої діяльності з питань модернізації наявних і пошуку нових підходів до організації освітнього процесу та в межах реалізації Регіонального інноваційного освітнього проєкту «Методична система В. О. Сухомлинського в Новій українській школі» було створено Школу-лабораторію педагогічної майстерності «Ідеї В. О. Сухомлинського для учителя Нової української школи» *(далі – школа-лабораторія педагогічної майстерності).*

Школа-лабораторія педагогічної майстерності діє на базі Рівненського ліцею № 28 Рівненської міської ради, який завершив участь у дослідно-експериментальній роботі в межах експерименту регіонального рівня з теми «Методична система В. О. Сухомлинського в Новій українській школі» (наказ Департаменту освіти і науки РОДА від 30.12.2024 № 296) та має нові й оригінальні практичні напрацювання із творчого впровадження ідей Василя Сухомлинського в освітній процес. Координацію співпраці та мережевої взаємодії школи-лабораторії педагогічної майстерності здійснює Рівненський ОІППО.

Школа-лабораторія педагогічної майстерності поєднує освітній процес з інноваційною та дослідницькою роботою закладів загальної середньої освіти-учасників проєкту регіонального рівня, що освоюють та творчо впроваджують ідеї В. О. Сухомлинського в освітній простір Нової української школи, сприяє формуванню фахової компетентності вчителя, є експериментальним майданчиком для підготовки педагогів дослідників та експериментаторів, а також колективною формою науково-методичної роботи педагогічних працівників закладів освіти-учасників проєкту. У своїй діяльності керується рішеннями, постановами, розпорядження вищих органів, чинним законодавством про освіту і Положенням про школу-лабораторію педагогічної майстерності та діє за згодою сторін.

Метою діяльності школи-лабораторії педагогічної майстерності є переведення закладу освіти з експериментального в інноваційний режим розвитку в процесі апробації, впровадження та популяризації інноваційних ідей в умовах реалізації Концепції Нової української школи *(далі – НУШ).*

У своїй діяльності школа-лабораторія педагогічної майстерності керується такими основними *принципами*:

– дитиноцентризму (дитина є головним суб’єктом освітнього процесу);

– гуманізації (повага до особистості, гідності та індивідуальності кожної дитини);

– педагогіки партнерства (співпраця вчителя, учня, батьків та освітньої спільноти);

– інноваційності (відкритість до нових ідей, технологій та педагогічних практик);

– дослідницького підходу (педагог як дослідник власної професійної діяльності);

– творчості (свобода педагогічного пошуку та створення авторських практик);

– рефлексивності (постійне осмислення результатів власної роботи);

– практичної спрямованості (перетворення педагогічних ідей на конкретні освітні рішення);

– професійної взаємодії (обмін досвідом, взаємонавчання та мережеве партнерство).

Цілями школи-лабораторії педагогічної майстерності визначено:

– збереження умов для поглибленої педагогічної та наукової підготовки кадрів, формування готовності до інноваційної та науково-дослідної діяльності в освітній галузі;

– об’єднання творчих та інтелектуальних зусиль учителів, науковців і методистів інституту на розбудову національної школи, що втілює інноваційні педагогічні ідеї з розвитку діяльнісного підходу в освітньому просторі регіону;

– формування національних та загальнолюдських цінностей особистості, збереження та популяризація педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського в умовах реалізації Концепції Нової української школи;

– формування в учнів, вчителів, керівників освіти дослідницьких умінь та здатності вести науково-дослідницьку роботу з формування в учнів діяльнісного підходу в умовах Нової української школи.

Основними завданнями діяльності школи-лабораторії педагогічної майстерності є:

– поглиблене вивчення та популяризація педагогічної спадщини В. Сухомлинського в освітньому просторі;

– адаптація методичної системи В. Сухомлинського до сучасного освітнього середовища;

– формування педагогічної майстерності вчителя-гуманіста, що ставить у центр особистість дитини;

– розроблення та впровадження інноваційних методик, технологій, моделей уроку на основі ідей педагога-новатора;

– створення інноваційного освітнього середовища, орієнтованого на дитину;

– проведення науково-практичних та методичних семінарів, майстер класів тощо;

– розповсюдження наукових ідей та передового педагогічного досвіду шляхом наукових, методичних публікацій;

– використання засобів масової інформації з метою популяризації ідей гуманної педагогіки, висвітлення передового педагогічного досвіду В. Сухомлинського.

Актуальними напрямами діяльності школи-лабораторії педагогічної майстерності обрано такі:

1. *Науково-методичний напрям:*

– вивчення, систематизація та адаптація педагогічної спадщини В. Сухомлинського до умов НУШ;

– розроблення авторських програм, методичних рекомендацій, освітніх кейсів;

– проведення педагогічних досліджень, апробація інноваційних технологій;

– створення банку методичних матеріалів, дидактичних розробок.

2. *Освітньо-практичний напрям:*

– проведення майстер-класів, педагогічних студій;

– моделювання сучасного уроку НУШ на засадах діяльнісного підходу;

– упровадження інтегрованого навчання, проєктної діяльності, STEM/STREAM-підходів;

– розробка та впровадження індивідуальних освітніх траєкторій педагогів.

3. *Інноваційно-експериментальний напрям:*

– апробація нових педагогічних технологій; упровадження цифрових інструментів у освітній процес;

– моніторинг ефективності впровадження досягнутих освітніх результатів.

4. *Психолого-педагогічний напрям:*

– розвиток соціальної, емоційної, громадянської компетентностей;

– упровадження технологій підтримки психологічного благополуччя (хвилинки тиші, вправи усвідомленості, дихальні практики), педагогіка партнерства: співпраця «учитель – учень – батьки».

5. *Професійний розвиток педагогів*:

– наставництво та коучинг; супервізія та взаємообмін досвідом;

– рефлексивні практики, професійні дискусії;

– формування індивідуальної траєкторії професійного зростання.

6. *Виховний та ціннісний напрям:*

– виховання на засадах гуманізму, поваги до особистості дитини;

– формування духовно-моральних орієнтирів;

– розвиток культури читання, мислення, творчості;

– організація освітнього середовища як простору розвитку дитини.

7. *Партнерський та комунікаційний напрям:*

– співпраця з науковими установами та організаціями, професійними спільнотами, ІППО, ЗВО;

– проведення конференцій, педагогічних форумів, круглих столів;

– поширення педагогічного досвіду (публікації, вебінари, професійні спільноти тощо).

8. *Редакційно-видавничий напрям:*

– випуск практичних матеріалів з інноваційного і новаторського досвіду, перевірених науково-методичних розробок й інших результатів подальшого дослідження педагогічної майстерності.

Форми роботи школи-лабораторії педагогічної майстерності – найрізноманітніші – педагогічні воркшопи, ділові ігри, майстер-класи, артчеленджі; педагогічні читання, методичні діалоги, конференції; дискусійні столи, педагогічні ринги, аукціони педагогічних ідей; професійні коуч-сесії, освітні хаби, авторські студії тощо.

Основні методи роботи школи-лабораторії педагогічної майстерності: проблемного навчання; моделювання творчого процесу; колективні творчі справи; творчі проєкти.

Забезпечено підтримку й використання інноваційного потенціалу учасників для вирішення актуальних проблем педагогічної майстерності та розширення інноваційного освітнього простору Рівненщини.

Керівництво діяльністю школи-лабораторії здійснюється на основі принципів добровільності, гласності, відкритості та співуправління, єдності та обґрунтованості прийнятих рішень, рекомендацій і організації їх виконання. Керівним органом управління є науково-консультативна рада, до складу якої входять делеговані представники закладів-організаторів, а також наукові керівники, консультанти, експерти та учасники досліджень, автори розробок і зацікавлені в громадській підтримці авторських ідей.

Висвітлення роботи школи-лабораторії педагогічної майстерності відбувається її учасниками добровільно у бюлетенях, матеріалах заходів, інформаціях на сайтах і в соціальних мережах професійних спільнот.

Школа-лабораторія педагогічної майстерності ґрунтується на поєднанні таких трьох складників: *спадщина* (вивчення та осмислення ідей В. Сухомлинського) → *дослідження* (педагогічний пошук, апробація,

спостереження, аналіз результатів) → *інновація* (створення та впровадження сучасних педагогічних практик у НУШ).

Для практичної роботи школа-лабораторія педагогічної майстерності обрала такі дослідницькі вектори:

Дитина:

– індивідуальна освітня траєкторія;
– мотивація до навчання;
– емоційне благополуччя;
– життєстійкість та здатність долати труднощі;
– розвиток творчості й самостійності.

Учитель:

– професійна майстерність;
– педагогічна рефлексія;
– культура взаємодії з дитиною;
– авторські педагогічні практики;
– професійне самовдосконалення.

Освітнє середовище:

– безпечний простір;
– середовище радості пізнання;
– навчання через діяльність;
– використання природи як освітнього ресурсу;
– цифрове та змішане навчання.

Школа-лабораторія педагогічної майстерності – це не просто сплановані заходи, а професійна спільнота педагогів, які навчаються один у одного, досліджують, моделюють, здійснюють апробацію, аналізують, удосконалюють, поширюють свій досвід. У результаті такої роботи можуть створюватися: методичні посібники та збірники, банк педагогічних практик, авторські розробки заходів, інтерактивні матеріали, цифрові освітні ресурси, моделі уроків серед природи, практики педагогіки серця, матеріали педагогічних досліджень, відеоматеріали та майстер-класи, електронна база напрацювань школи-лабораторії педагогічної майстерності.

Результати діяльності школи-лабораторії педагогічної майстерності можна поширювати завдяки педагогічним заходам, методичним виданням, електронним ресурсам, професійним спільнотам, соціальним мережам, освітнім платформам, презентації авторського досвіду та мережевій взаємодії закладів освіти.

Визначено основні *очікувані результати роботи* школи-лабораторії педагогічної майстерності:

Для вчителя:

– підвищення професійної майстерності;
– розвиток дослідницької компетентності;
– формування навичок педагогічного проєктування;
– створення авторських практик;
– розвиток рефлексивної культури.

Для закладу освіти:

– перехід до інноваційного режиму розвитку;
– формування інноваційного освітнього середовища;
– накопичення та поширення педагогічного досвіду;
– розвиток професійної спільноти.

Для дитини:

– відчуття безпеки та прийняття;
– підвищення мотивації до навчання;
– можливість вибору й самовираження;
– розвиток творчості, самостійності та життєстійкості;
– досвід успіху та позитивного ставлення до навчання.

Отже, школа-лабораторія педагогічної майстерності – це простір, в якому спадщина Василя Сухомлинського поєднується із сучасністю, педагогічні ідеї – із дослідженнями, дослідження – з практикою, а професійний розвиток учителя – із потребами дитини.

Висновки. Діяльність школи-лабораторії педагогічної майстерності забезпечить створення умов для збереження інноваційного режиму функціонування закладу освіти з розвитку різних форм педагогічної майстерності, розроблення пропозицій щодо покращення інноваційної освітньої діяльності, підтримку та використання творчого потенціалу учасників інноваційної діяльності для вирішення актуальних проблем педагогічної майстерності та розширення інноваційного освітнього простору Рівненщини.

Перспективи подальших досліджень в означеному напрямі вбачаємо в узагальненні авторського педагогічного досвіду щодо впровадження ідей Василя Сухомлинського в практику Нової української школи та створенні методичного банку сучасних освітніх практик.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ : Радянська школа, 1988. 272 с.

2. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю. Київ : Радянська школа, 1988. 304 с.

3. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором школи. Київ : Радянська школа, 1988. 284 с.

4. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину. *Вибрані твори : в 5 т.* Київ : Радянська школа, 1976. Т. 2. С. 149–416.

5. Савченко О. Я. Ідеї В. О. Сухомлинського в контексті реформування сучасної початкової освіти. *Початкова школа*. 2018. № 9. С. 1–5.

Дата надходження до редакції: 17.09.2026

УДК 37.01(477):37.011.3-051:929:159.9

Лілія АНТОНЮК,
завідувач лабораторії
інноваційної діяльності
Рівненського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти,
м. Рівне, Україна

РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ ЯК ОСНОВА ПЕДАГОГІКИ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО: ЯК ВЧИТЕЛЮ БУТИ ОПОРОЮ ДЛЯ ДІТЕЙ, НЕ ВТРАЧАЮЧИ СЕБЕ

Анотація. *У статті здійснено комплексний теоретико-педагогічний аналіз концепції резильєнтності (життєстійкості) крізь призму гуманістичної спадщини Василя Сухомлинського в контексті сучасних безпекових викликів та кризових умов в Україні. Осмислено інтеграцію класичної української педагогіки емпатії з новітніми міжнародними стандартами травмаінформованого навчання. Досліджено два фундаментальні аспекти освітньої взаємодії: забезпечення душевного комфорту й безпеки дитини як базової передумови когнітивного успіху та роль учителя як емоційного резонатора класу. Особливу увагу приділено руйнуванню радянського міфу про «залізну» людину-педагога, що працює на виснаження. Обґрунтовано модель психологічної гнучкості, доведено безкомпромісну важливість «правила кисневої маски»: турбота про психоемоційний стан учителя є його прямим професійним обов'язком, без якого неможливо побудувати безпечний простір та культуру взаємопідтримки для здобувачів освіти.*

© Антонюк Л., 2026